

**DİLBİLİM TANITMA YAZILARI:
TÜRKÇE ÜZERİNE YAPILMIŞ
ÇALIŞMALAR**

Dokuz Eylül Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi

Dilbilim Bölümü

2004-2005

GÜZ

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Türkiye’de Dilbilim alanında yayınlanmış araştırma makalelerini tanıtmayı amaçlamaktadır. Diğer bir deyişle, çalışmadaki her yazı bir bilimsel araştırmayı ‘tanıtma’ yazısıdır. Araştırma yazıları Dilbilgisi alanından Edimbilim’e kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır.

Bilimsel araştırmanın söze dökülmüş biçimi olan bilimsel metni alımlama, metni çözümlmeyi ve metindeki bilgiyi ve araştırma sürecini yorumlamayı öngörür. Bilimsel metni çözümlmek ve yorumlamak ise, metnin üretilme amacı doğrultusunda, bilimsel söyleme özgü yapılandırmaların ‘farkında olma’yı gerektirir. Bu türden bir ‘farkındalık’ metin okurunun bilimsel söylem topluluğunun bir üyesi olması yolunda önemli bir adımdır. Bu adımı atan birey, artık, bilimsel bilginin ne olduğu, bir bilimsel araştırmanın aşamaları, belli bir bilimsel alanda metin oluşturma ve yapılandırma düzeneği ve o bilimsel alandaki üst-söylem hakkında yeterli bilgi sahibidir. Bu bilgilenmenin bir sonraki aşaması ise, tüm bu edinilenlerden yola çıkarak bilimsel bilgi üretmek ve bunu, diğer bilim insanları ile paylaşmak ve geri bildirim almak için söze dökmek, yani özgün bir bilimsel metin üreticisi olarak bilimsel söylem topluluğunda yer almaktır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Dilbilim Bölümü 3. sınıf öğrencilerinin ‘Mesleksel Beceriler: Bilimsel Metni Çözümleme ve Tanıtma Yazısı Yazma’ dersi çerçevesinde hazırladıkları bu çalışma, öğrencilerin Dilbilim söylem topluluğunun birer üyesi olma yolundaki çabalarının bir ürünüdür. Çıraklık düzeyindeki bu ürünün dilbilimcilere yararlı olacağını umuyor, öğrencilerin bu ilk adımlarının gelecekte de sürmesi ve her birinin ileride alana değerli katkılarda bulunacak araştırmacılar olmasını diliyorum.

14 Şubat 2005

Doç.Dr. Ayşen Cem Değer

Dokuz Eylül Üniversitesi

Dilbilim Bölümü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki en büyük pay DEÜ Dilbilim Bölümü 3. sınıf ğrencilerindir; 2004-2005 ğretim yılı gz dönemi boyunca yılmadan tüm engellerin üstesinden gelmiőler ve bu kitapçıkta yer alan tanıtma yazılarını üretmiőlerdir. Bir ğretim elemanı olarak bu çalışma sürecinde öğrencilerimden çok Şey ğrendim. Hepsine ne kadar teşekkür etsem azdır, onların emekleri olmasa böyle bir ürün ortaya çıkmazdı.

Ayrıca bu kitapçığın oluőmasındaki manevi ve maddi desteğinden dolayı DEÜ Dilbilim Bölümü Baőkanı Prof. Dr. Semiramis Yağcıoğlu'na ve bu dersin hazırlık aőamasındaki tüm yardım ve katkılarından dolayı Doç. Dr. Ayşen Cem-Değer'e teőekkürlerimi bir borç bilirim.

14.02.2005

Öğr. Gör. Özden FİDAN
Dokuz Eylül Üniversitesi
Dilbilim Bölümü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ	iv
I. Dilbilgisi Bölümü	1
1.1. Temel tümcelerde ve ortaçlı yapılarda kip anlatımı	2
1.2. Türkçe yüklemde görünüş, zaman ve kip	3
1.3. Yantümcelerde tamlayan ekinin işlevi üzerine	4
1.4. -(s)El ekinin kullanımı üzerine	5
1.5. Türkçede kiplik belirteçleri ve çekim ilişkisi üzerine bazı gözlemler	6
1.6. Türkçenin neden gösteren ilgeç yantümceleri	7
1.7. Kılıcı kavramı ve Türkçede kılıcı adlaşmaları	8
1.8. Türkçede -Abil eki ve kiplik belirteçleri üzerine	9
II. Metindilbilim Bölümü	10
2.1. İlkokul 2. ve 5. sınıf öğrencilerinin hatırlama ve özet metinlerinde uygulanan büyük ölçekli yapı kuralları	11
2.2. Yazınsal metinleri okuma ve anlamlandırma sürecinde bilgi ve deneyimin rolü	12
2.3. Büyük ölçekli kuralların ilkokul 4. sınıf düzeyinde öğretilebilirliği	13
III. Toplumdilbilim Bölümü	14
3.1. Anadolu ağızlarının coğrafi dağılımı üzerine bir deneme çalışması	15
3.2. Düzenek değiştirimi: Tekdilli ve ikidilli toplumlardaki yeri	16
3.3. Kadın ve erkeklerin küfür kullanımı üzerine	17
3.4. Dil sosyolojisi çerçevesinde İngilizcenin Türkiye’de yayılması ve bunun dil eğitimi, toplum ve Türkçe üzerindeki etkileri	18
3.5. Doğu Rodop’ta konuşulan Türkçenin biçimbilimsel incelemesi	19
3.6. Batı Trakya’da konuşulan Türkçenin biçimbilimsel incelemesi	20
3.7. Kıbrıs’ta çokdillilik olgusu	21
IV. Psikodilbilim Bölümü	22
4.1. Bilişsel gelişim ve dil edinimi	23
4.2. Sesbilgisi açısından dil edinim süreci	24
4.3. Comprehension of relative clauses in the acquisition of Turkish	25
4.4. Soru tümcelerinin edinimi	26
4.5. Otistik çocuklarda dil gelişimi	27
4.6. Sesletim işlemleri: İngilizce ve Türkçe edinen ikidilli bir çocuktan örnekler	28
V. Edimbilim Bölümü	29
4.1. Kadınlar da erkekler kadar argo kullanır mı? Edimbilimsel bir araştırma	30
4.2. Kim daha nazik? Erkekler mi kadınlar mı?	31

GİRİŞ

Bu çalışma, DEÜ Dilbilim Bölümü, 3. Sınıf öğrencilerinin 2004-2005 öğretim yılında Mesleksi Beceriler Dersi kapsamında yaptıkları “Araştırma Metni Özetleme ve Tanıtma Yazısı Yazma” çalışmalarının bir araya getirildiği bir derlemedir.

Derlemede sırasıyla, Dilbilgisi, Metindilbilim, Toplumdilbilim, Psikodilbilim ve Edimbilim alanlarında Türkçe üzerine yapılmış çalışmalardan seçilmiş araştırma yazıları özetlenmekte ve tanıtılmaktadır. Çalışmalar, Dilbilim Araştırmaları Dergisi, Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçıkları ve Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildiri Kitapçıklarında yayınlanan ürünler arasından seçilmiş toplam 26 araştırma yazısını kapsamaktadır.

Bu kitapçıkta tanıtma yazıları, öğrenciler tarafından yapılmış ilk çalışmalardır. Bu nedenle, bu çalışma daha çok bir uygulama denemesi niteliği taşımaktadır. Ancak söylemek gerekir ki bilimsel metin türüyle ilk defa karşılaşmış bir çalışma grubu tarafından hazırlanmış bütün tanıtma yazıları özverili bir emeğin sonucudur.

Bu derlemede, oldukça sınırlı sayıda araştırma yazısı tanıtılmıştır. Bu türden ürünlerin çoğalmasının Dilbilim alanındaki tüm araştırmacılar için yararlı olacağı inancındayız.

Bu kitapçıkta tanıtma yazılarının tüm hakları yazarlarına aittir.

DİLBİLGİSİ BÖLÜMÜ

HAZIRLAYAN: AYÇA ÇOKYAŞAR

Ozil Ş. (1994) “Temel Tümcelerde ve Ortaçlı Yapılarda Kip Anlatımı”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. s.112-127.

Bu yazının amacı, Şeyda Ozil’in Dilbilim Araştırmaları Dergisinde yayınlanmış olan “Temel Tümcelerde ve Ortaçlı Yapılarda Kip Anlatımı” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Türkçe’de kip ulamının temel tümcelerle ortaçlı kuruluşlarda nasıl dile getirildiğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada kimi kip anlatım biçimlerinin gerek temel tümcelerde gerekse ortaçlı kuruluşlarda nasıl ortaya konduğu incelenmiştir. Türkçe’de belli kip anlatım biçimleri ve bu işlevin temel tümcelerle ortaçlı kuruluşlarda kip anlatım biçimleri açısından hangi dilsel araçlarla dile getirildikleri bu çalışmada ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ana bölümünde temel tümcelerde ve ortaçlı yapılardaki kip anlatımı belirli örnekler kapsamında tanıtılmaktadır. Tümceler önce kip ulamı açısından incelenmekte daha sonra bu tümcelerin ortaçlı kuruluş olarak başka bir tümcede nasıl kuruldukları açıklanmaktadır. Ortaçlı kuruluşlarda ise yine “kip ulamı” temel alınarak kip olgusunun dile getirilip getirilmediği tanıtılmaktadır. Çalışmanın devamında /-IR/ ekinin farklı anlamlarda kullanıldığı tümcelerin ortaçlı bir kuruluş olarak başka bir tümce içinde nasıl kullanıldığı incelenmektedir. Çalışmanın başında verilen örnekler kapsamında tümceye istek ve gereklilik gibi kip anlatımları katan /-MELİ/ ekinin de ortaçlı yapılardaki farklı biçimleri betimlenmektedir. Çalışmanın sonucunda temel tümcelere kip anlatımı katan /-IR/ ve /-MELİ/ eklerinin ortaçlı kuruluşların içindeki fiillerde kullanılmadıkları; ortaçlı yapılarda kipsel anlatımlar /-IR/ ve /-MELİ/ ekleri bağlamında, bu eklerin ortaya koyduğu kip anlatımlarını ifade eden fiiller yani sözlüksel birimlerle (ummak, sanmak, istemek, vb.) dile getirildiği; ortaçlı kuruluşların kendi tümcelerinin kip ulamalarını yardımcı sözlüksel birimlerle dile getirildikleri; fiil çekim eklerinin kullanıldıkları tümcelere ve bağlamlara bağlı olarak hem çeşitli zaman hem de kip ulamlarını dile getirdikleri aynı zamanda bir ekin birden fazla kipsel anlatım ortaya koyabildiği sonuçlara ulaşılmıştır.

Temel tümcelerde ve ortaçlı kuruluşlarda kimi kip anlatım biçimlerinin ortaya konduğu bu çalışma kullanılan örneklerle güvenilir ve geçerli dayanaklar vermesi açısından bilimsel bir metin olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca bölümlendirilmiş ve başlıklarının numaralandırılmış olmasıyla metin izlenebilir ve gözlenebilir kılınmıştır. Ancak konunun metin boyunca sadece birkaç örnekle incelenmesi metnin geniş kapsamlı olmasını engellemiş görünmektedir.

HAZIRLAYAN: FATİH ÇINAR

Erkman-Akerson, Fatma. (1994) ""Türkçe yüklemde görünüş, zaman ve kip". VIII. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitabçığı. S. 79-88.

Metinde "kip" "bildirme" ile "dilek-koşul"ulamalarını kapsayan bir üstterim mi, yoksa "zaman" ulamlarını içermekte midir bu sorgulanmıştır. Bir karışıklık olarak anlatılmıştır. Bu karmaşıklığın kaynağı da hep takılardan yani biçimlerden yola çıkıldığından ileri gelmekte olduğu anlatılmıştır. Metin "görünüş", "zaman" ve "kip" işlevlerini tanımlamaya ve bu işlevlerin Türkçe de nasıl dışa vurulduğunu ortaya koymaya çalışmıştır.

İşlevlerin takılarla olan ilişkilerini göstermek için sonunda tam çekimli bir eylemi olan ana tümceler kullanılmıştır. "Görünüş", "zaman" ve "kip" işlevleri Türkçede kurulan eylemli herana tümcede yer aldığı belirtilmektedir. Her üç işlev de eylemin sonuna getirilen takılarla dışa vurulduğu belirtilmiştir. Görünüşün iki özelliği belirtilmiştir. Biterlilik ve bitmezlik. Biterlilik bir eylemi ya da olguyu tamamlanmış yada tamamlanacak bir bütün olarak ele almakta olduğu ifade edilmiştir, bitmezlik ise işe içerden bakma, işin başını-sonunu açık bırakma olarak anlatılmıştır. Eylemin sonunda tek takı bulunması durumunda /EcEk/ takısını kendi başına bir ipucu vermemekte olduğu belirtilmiştir. /EcEk/le kurulan eylemin görünüş niteliği ancak tümcede bulunan başka ipuçları ile kesinlik kazanabileceği ifade edilmiştir. /yor/ takısında aslında bitmezlik niteliği ağır basmaktayken /r/ takısının çok geniş bir dilime yayıldığı belirtilmiştir. /Dı/, /mış/, /yor/, /r/, /EcEk/ takılarının özellikle tek başlarına kullanıldıkları ve başlarına kullanıldıkları ve başka ipuçlarıyla yorumlanmadıkları durumlarda zaman işlevlerinin de olduğu belirtilmiştir. Tümce doğru bir tümcedir. Ancak /yor/ -un değerini değiştiren "yarın" birimidir. Yalnızca "geliyorum" bildirisini aldığımız zaman ilk yorumumuz bunu şuanda, şimdi gerçekleşmekte olduğu yolunda olacağı belirtilmiştir. "Kip" işlevi konuşmacının aktardığı içerik karşısındaki tutumu olarak tanımlanmıştır. Ancak bu tutumun birbirinden çok değişik bakış açılarına dayanabileceği ifade edilmiştir. Gerçek-gerçek değil , bildirme -istek/ koşul -buyruk, niyet, sitem, inanmama, kesinlik, bir olayın gerçekleşmesinin mümkün olması, zorunlu olma istenmesi gibi karşıtlıklar açısından değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Başka bir ayırım öznellik-nesnellik karşıtlığına dayanmakta olduğu ve başka bir ayırım olarak içeriğin izlenirliği ya da izlenmezliği karşıtlığına dayandırılabilceği belirtilmiştir. Seçilen eylemin anlamsal değeri, tümceyi "biterliği ve izlenirliği olan bir olguyu geleceğe yönelik olarak tahmin" işlevleri ile yorumlanmasına yol açabileceği belirtilmiştir. Ancak anlamsal değerleri daha başka olan sözcüklerle bir tümce kurulursa /r/ takısını çizelgelerde verilen düzenlamıyla yorumlanabileceği belirtilmiştir. Takıların çok işlevliliği hususunda; çevre bağlantıları işin içine girdiğinde takı-işlevi bağıntısı değişebileceği, bir takı, yerini takımlaştığı öteki takıyla, tümcedeki bağımsız bir birime bağlı olarak, işlevlerinden bir bölümünü bırakabileceği yada değişebileceği belirtilmiştir. Takıların çevre etkisinde kalarak işlev değiştirmelerinin iki yolla gerçekleştiği belirtilmiştir. "Birde bakıyorsun" öbeği ve "yarın" birimi /mış/ takısının "zaman" işlevin bırakmasına yol açtığı belirtilmiştir. Değişimin bir başka nedeni de bir başka takıyla takımlaşma olabileceği belirtilmiştir. Çalışmada; takıların işlevlerinin çevre, yer ve kurdukları takıma göre ortadan kalkabilmekte ya da değişebilmekte olduğu ve ele alınan takıların hepsinin taşıdıkları temel ve yan işlevleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hazırlayan: Osman KABA

Erguvanlı Taylan, E. (1994) “Yantümcelerde tamlayan ekinin işlevi üzerine”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Bu yazının amacı, Eser Erguvanlı-Taylan'ın Dilbilim Araştırmaları Dergisi 1994'te yayınlanmış olan “Yantümcelerde tamlayan ekinin işlevi üzerine” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Taylan'ın bu çalışmasında eylemi çekimli olmayan yantümceler üzerinde durularak bunlar, yapısal ve işlevsel farklılıkları açısından ele alınmaktadır. Özellikle özneleri tamlayan eki gerektiren yantümce çeşitleri saptandıktan sonra bu ekin anlamsal ve yapısal olmak üzere en az iki farklı işlevi olduğu ortaya konmuştur. Çalışmanın ana bölümünde önce eylemleri adlaştırılmış bir yapıya sahip yantümcelerin belirtili isim tamlaması görünümünde olduğu, ancak adlaştırılmış yapıların ilgeçlerle kullanıldığı bazı belirteç yantümcelerinde adlaştırılmış eylemde iyelik eki bulunmasına karşın yantümcenin üzerinde tamlayan ekinin olmadığı, ayrıca adlaştırılmış yapılar olan tümleç yantümcelerinin de bazı durumlarda yan tümcenin öznesinde bu eki almadığı örneklerle açıklanmıştır. Dede'nin (1978) bazı tümleç yan tümcelerinin öznesinin tamlayan eki gerektirmediği konusundaki araştırmalarına yazının devamında yer verilmiş ve örneklendirilmiştir. Ardından eylemleri geçişsiz olan yantümce yapıları “ol-“ eylemi ile yapılanlar ve “bir” tanımlığı ile niceliği ifade edilmiş belirsiz öznelerin tamlayan eki alarak ferdiyet kazandıkları yapılar olarak iki farklı türe ayrılmış ve bu iki tür örneklerle açıklanmıştır. Ana bölümün sonunda eylemi geçişli olan tümcelerin bir tümleç yantümcesine nasıl dönüştüğü gösterilmiştir. Buna karşın bazı geçişli yantümcelerin öznelerinin tamlayan eki almadıkları halde düzgün yapıda oldukları da Hankamer ve Knecht (1976)'in araştırmalarına dayanarak örneklendirilmiştir. Çalışmanın sonunda, tümcenin öznesi belirli ise yantümce yapısında tamlayan ekinin zorunlu olduğu; geçişsiz eylemli tümcelerde özne belirsiz ise tamlayan eki almadıkları; aynı tür tümcelerde bu öznelerin “bir” tanımlığı ile niceliği belirtildiğinde bir ferdiyet kazandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yan tümcelerde tamlayan ekinin işlevlerinin konu alındığı bu metin, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderimde bulunması, geçerli ve güvenilir dayanaklara yer vermesi, konu sürekliliğinin korunması ve elde edilen sonuçların bulgularla desteklenmiş olması sebebiyle bilimsel metin türlerinde aranan içeriğe yönelik beklentileri karşılamaktadır. Ayrıca, gönderimde bulunulan kaynaklara kaynakçada yer verilmiş olmasıyla, örneklerin numaralandırılıp metne bağlanmasıyla ve başlıkların numaralandırılmasıyla da bilimsel metnin izlenilebilirlik ve gözlenebilirlik beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN : DENİZ KARA

Külebi, Oya, Ahmet Kocaman (1996) “-(sEl) ekinin kullanımı üzerine” 8.Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri. Ankara .

Bu yazının amacı, Oya Külebi ve Ahmet Kocaman’ın 8. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri 1997’de yayınlanmış olan “ -(sel) ekinin kullanımı üzerine” adlı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

1960’lı yıllardan günümüze tartışma konusu olmuş -(sel) ekinin kökeni, yapısal özellikleri ve günümüzdeki kullanım boyutunu; Türkçe sözlük karşılaştırmaları,güncel gazete ve kitap incelemeleriyle ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgular; yapısal görünüm,anlam ve kullanım açısından incelenmiştir. Araştırma yazısında -(sel) ekinin yapısal görünümü, anlamı ve kullanımı farklı başlıklar altında incelenmiştir.Yapısal görünümüyle ilgili olarak Tahir Nejat Gencan’ın araştırmalarının sonuçlarına göre -(sel) ekinin büyük bir çoğunlukla ad niteliğindeki köklerle kullanıldığı, az sayıda eylem köküne eklendiği bunun yanı sıra kimi sıfatların da bu eki aldığı belirtilmiştir. -(sel) ekinin anlamsal özellikleri hakkında da Boeschoten’in saptamalarına yer verilerek bu ekin aslında iki anlam sınıfına bağlı kalıp “bağıntı” sınıfından başka yalnız küresel, dairesel gibi şekil betimleyen matematik terimlerini ürettiği ve bu ekin çoğunlukla kökte belirtilen kavramla ilgi bağı kurduğu açıklanmıştır. -(sel) ekinin kullanımı hakkında da belli tarihlerde Cumhuriyet ve Türkiye gazeteleri taranarak bu eki almış sözcüklerin incelenmesiyle yapılan çalışmalarda, bu eki almış sözcüklerin ilk sayfada önemli haberlerin anlatımında pek sıklıkla kullanılmadığı ancak gazetelerin geniş kitlelere dil aracılığıyla ulaştığı düşünülürse -(sel) eki almış sözcüklerin hiç de azımsanmayacak bir kullanım sıklığına ulaştığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada sonuç olarak -(sel) ekinin Türkçe’de yaygın ve yerleşik bir konuma geldiği ifade edilmiştir.

-(sel) ekinin yapısal görünüm, anlam ve kullanım açısından incelendiği bu metin konu sürekliliğinin sağlanmış olması, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir kaynaklar kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Metnin bölümlendirmelerinin yapılmış ve başlıklarının numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örnekler ve tabloların numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: BİLLUR ONAT

Ruhi , Ş. , Zeyrek , D. , Osam , N. (1997) . “Türkçe’de kiplik belirteçleri ve çekim ilişkisi üzerine bazı gözlemler”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi.* s. 105-1

Bu yazının amacı, Şükriye Ruhi, Deniz Zeyrek ve Necdet Osam’ın 1997’de Dilbilim Araştırmaları Dergisi’nde yayınlanmış olan “Türkçe’de kiplik belirteçleri ve çekim ekleri ilişkisi üzerine bazı gözlemler” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Bu çalışmada , kiplik belirteçleri zaman ve kılış belirten çekim ekleri ile ilişkileri açısından ele alınmış; “mutlaka”, “kesinlikle”, “galiba”, “herhalde” ve “belki” üzerinde durularak bu belirteçlerin kiplik özellikleri kimi zaman bir söylem içinde, çoğunlukla da söylemden bağımsız olarak örneklendirilerek içkin anlamları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, belirteçlerin hangi eylem türleri ve çekim ekleriyle bağdaştığı araştırılmıştır. Çalışmanın ana bölümünde, ilk önce Palmer (1986), Lyons (1977), Fraylew (1992) ve Sweetser (1992)’ın kiplik olgusu ile ilgili incelemelerine yer verilmiş, daha sonra da bu bilgilerin ışığında “mutlaka”, “kesinlikle”, “herhalde”, ”galiba” ve “belki” belirteçlerinin hangi eylem türü ve çekim ekleri ile bağdaştığı tartışılmıştır. Bu belirteçlerin kiplik ve çekim ekleri ile kullanımları ve ezgileme , söylem belirleyicileri ve olumsuzlama ilişkileri örnekler verilerek betimlenmiştir. Çalışmanın sonunda , kiplik belirteçlerinin kişi ekleri , eylem çekim ekleri ve bazı eylem türlerine göre ayırım gösterdikleri ; “de” ve “ki” gibi bazı söylem bağlaçları ile “e” ve “yani” gibi söylem belirleyicilerinin de kiplik değerinde kaymalara yol açtığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Metin, konuya sadık kalınmış olması, aynı konuda yapılan diğer çalışmalara gönderme yapılmış olması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir dayanaklar kullanılmış olması ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmiş olması ile bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca, bölümlendirmelerin yapılmış olması, başlıkların numaralandırılmış olması gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada belirtilmiş olması ve örneklerin numaralandırılarak metne bağlanmış olması metni izlenebilir ve gözlenebilir kılmaktadır.

HAZIRLAYAN : HÜSEYİN NİYAZİ ÇİYDEM

Özsoy S., ve Erguvanlı-Taylan E. (1998) “Türkçe’nin Neden Gösteren İlgeç Yantümceleri” *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. s. 116 - 125

Bu yazının amacı A. Sumru Özsoy ve Eser Erguvanlı-Taylan’ın Dilbilim Araştırmaları Dergisi 1998’de yayınlanmış olan “Türkçe’nin Neden Gösteren İlgeç Yantümceleri” başlıklı çalışmasını tanıtmak değerlendirmektir.

Underhill (1976), Banguoğlu (1995) ve Özsoy’un (1996) “diye” ve “için” yapılarının özelliklerini ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalarının içerisinde yalnızca ana tümce ve yantümce eylemlerinin sözlüksel anlamları ve bu eylemlere eklenen zaman, kip ve kişi eklerinin niteliği üzerinde durulmaktadır. İnceleme Türkçe’de iki olayın arasındaki nedensellik ilişkisini belirten yapılardan olan “diye” ve “için” yapıları kullanılarak kurulmuş olan yantümcelerin yapısal ve anlamsal özelliklerini incelemektedir. Çalışmanın ana bölümünde öncelikle nedensellik gösteren “için/diye” ilgeçleri ile kurulan yantümcelerin arasındaki çeşitli yapısal farklılıklara değinilmekte ve bu farklılıklar örneklerle desteklenmektedir. Her iki yapının da nedensellik ve amaç belirttiğinin üzerinde durulmaktadır. Daha sonra söz konusu iki yapının değişik kullanımlarına bakarak daha belirgin olarak ortaya çıkan anlam farklılıkları gösterilmektedir. Bu farklılıkların ana tümcenin ve yantümcenin eylemlerinin sözlüksel anlamları ve bu eylemlere eklenen zaman, kip ve kişi eklerinin niteliğine bağlı olduğu belirtilmektedir. Bu iki etkenin özellikleri ve birbirleriyle olan ilişkileri örneklerle açıklanmaktadır. Metnin ileriki bölümlerinde “için” ve “diye” yapılarının önceki kısımlarda incelenen özelliklerine ek olarak iki söylem işlevine sahip olduğu belirtilmekte, bunlardan bir tanesinin bağlam içerisinde tümcede belirtilmek istenen durumun gerçekte tam tersinin geçerli olduğunun üstü kapalı bir biçimde belirtilmesi; diğerinin ise konuşucunun “diye” yapısında dinleyicinin fark etmediği ancak nitelik açısından sorgulanmayacak bir nedensellik ilişkisini dinleyicinin dikkatine getirmesini sağlamak olduğu ortaya konmakta ve ortaya konan tüm bulgular örneklerle desteklenmektedir. Metnin sonuç bölümünde ise Türkçe’de “için” yapısının neden göstermede daha yaygın bir biçimde kullanılmasına karşın “diye” yapılarının bu işlevinde zaman ve kişi kısıtlamalarının bulunduğu; “için” için yapısının her türlü nedensellik ilişkisini belirtmesine karşın “diye” yapısının daha öznel bir ilişkiyi belirtmekte olduğu öznel olmayan durumlarda ise ya dilbilgisel olmadığı ya da ancak çok yüklü bir önvarsayım belirttiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Türkçe’de neden gösteren “için” ve “diye” yapıları arasındaki kullanım farklılıklarını belirleyen bazı özelliklerin ortaya konduğu bu çalışma, konu sürekliliğinin sağlanmış olması, aynı konuda yapılmış çalışmalara gönderimde bulunması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir dayanakların kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca bu metin, bölümlendirmenin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örneklerin numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: CAN KEREM KAYA

Aksan, M (2001). “Kılıcı Kavramı ve Türkçede Kılıcı Adlaşmaları”. XV. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı. s. 55–62

Bu yazının amacı, Mustafa Aksan'ın 2001 yılında XV. Dilbilim Kurultayı Kitapçığı'nda yayınlanmış olan “Kılıcı Kavramı ve Türkçede Kılıcı Adlaşmaları” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Dilbilimsel çözümlenmelerde sıklıkla karşılaşılan, birçok yapının temel özelliklerinin açıklanmasında başvurulan anlambilimsel bir rol olan kılıcı kavramının özelliklerinin sunulduğu bu çalışmada bu kavramın Türkçede biçimbilimsel olarak nasıl belirtildiği gösterilmeye çalışılmaktadır. İncelemede Türkçede en çok kullanılan iki ek, “-cı” ve “-(y) İcı” ekleri ve bunların türetim süreçleri ile türettikleri yapılar karşıtsal özellikleri ile gözden geçirilmiş ve gözlemlenen düzenlikler betimlenmiştir. Çalışmanın ana bölümünde Van Valin (1993), Lakoff (1977) ve Dawty (1991), Hopper ve Thompson (1980)'e göre kılıcı ve kılıcılık kavramı açıklanmış ve örneklendirilmiştir. Daha sonra Comrie ve Thompson (1985), Rapaport ve Levin (1992), Booij (1992) ve Busa (1996) tarafından önerilmiş olan kılıcı adlaşmasının oluşumu ve fonksiyonunu belirlemelerine değinilmiştir. Ayrıca Türkçede kılıcı türetimi Marchland (1969), Rapaport ve Levin (1992)'in çalışmaları ile ilişkilendirilip örneklendirilmiş, buna ek olarak kılıcı eklerinin Türkçedeki işlevleri ve karşıtsal özellikleri üzerine yaptıkları betimlemelere yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda kılıcı kavramı ve bu kavramın Türkçede biçimbilimsel olarak nasıl görüldüğü en sıklıkla kullanılan iki ekin bazı karşıtsal özellikleriyle de betimlenmeye çalışılmıştır.

Kılıcı kavramının ve Türkçede Kılıcı Adlaşmalarının açıklanmasının yapıldığı kılıcı kavramının işlevlerinin karşıtsal özellikleri ile birlikte ortaya konduğu çalışmanın aktarıldığı bu metin, konu bütünlüğünün sağlanmış olması, aynı ve benzeri konuda yapılmış birçok çalışmaya gönderme yapılarak, amaç doğrultusunda yeteri derecede geçerli ve güvenilir dayanakların kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesi ile bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Biçim açısından bakıldığında ise bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örneklerin numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlemlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: MÜCELLA NOGAY

Güven, M. (2001) “Türkçe’de –Abil eki ve kiplik belirteçleri üzerine”. *XVI. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı*. S. 79-87

Bu yazının amacı, Mine Güven’in XVI. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığında yayınlanmış olan “Türkçe’de –Abil eki ve kiplik belirteçleri üzerine” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Güven’in çalışmasında, kiplik eki –Abil’in tümce yapısı içindeki davranışları ile anlamca ilintili belirteçlerle ilişkileri Cinque (1999,2001) çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu ekin işlevlerinin, katı bir sıralama öngören bir yaklaşımla açıklanamayacağı ileri sürülmektedir. Yetinmecî Kuram çerçevesinde çözüm yolları değerlendirilmekte ve Türkçe Cinque’da (1999,2001) önerilen pek çok işlevsel yansıma yerine, Giorgi ve Pianesi’de (1997) benimsenen görüş doğrultusunda, belirteçler için ek belirleyici konumları sağlayabilen tek bir kiplik yansımasının yeğlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Çalışmanın ana bölümünde önce Cinque’da (2001) belirlenen –Abil ekinin 2 ayrı kiplik yansımasının olduğunu belirtmekte ama, verilen örneklerle bu ekin bağlama göre farklı anlamlar yüklediği görülmektedir. Daha sonra, -Abil eki ve kiplik belirteçleri arasındaki ilişki örneklerle açıklanmaktadır. Aynı şekilde, ‘belki’ belirtecinin –mAll kiplik ekiyle ilişkisi –Dİr, -İr eklerinin –Abil ekiyle ilişkileri örneklerle incelenmekte ve –mA’dan önce gelen –Abil ekinin yapım eki, -mA’dan sonra gelenin ise çekim eki olduğu savı irdelenmektedir. Çalışmanın sonunda, Cinque’da (1999) –Abil ekinin kiplik belirteçlerini tek bir baş altında toplayabilmesi, biçimbilgisel yer ve sıralama açısından –mAll ve –Abil’in karşılaştırılması, -Abil’in olumsuz yapılardaki konumu ile –Abil ekinin yapım eki olduğu görüşü desteklenmektedir.

Türkçede –Abil ekinin tümce yapısı içindeki davranışları ile, anlamca ilintili belirteçlerle ilişkilerinin incelendiği çalışmada bulgular ve verilen örneklerle konu sürekliliğinin sağlanmış olması, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapılmış olmasının, geçerli ve güvenilir dayanaklarla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca, bu metin başlıklandırılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örneklerin numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün, metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır. Metnin izlenebilirliğini bozan tek unsur sonuç bölümünün başlığın belirttiği yerden önce başlamasıdır.

METİNDİLİM
BÖLÜMÜ

HAZIRLAYAN: PINAR PEHLİVAN

Keçik,İ. (1993) “İlkokul 2. ve 5. sınıf öğrencilerinin hatırlama ve özet metinlerinde uygulanan büyük ölçekli yapı kuralları”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. s. 89-97.

Bu yazının amacı, İlkur Keçik'in Dilbilim Araştırmaları Dergisi 1993'te yayınlanmış olan “İlkokul 2. ve 5. sınıf öğrencilerinin hatırlama ve özet metinlerinde uygulanan büyük ölçekli yapı kuralları” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

İlkokul 2. ve 5. sınıf öğrencilerinin hatırlama ve özet metinlerinde uygulanan genelleme, kurma ve silme büyük ölçekli yapı kurallarının incelendiği çalışmada; yaş faktörü ve bağdaşıklık düzeyi bakımından farklı metin yapısı faktörünün kural uygulama işleminde farklılık yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Beaugrande(1981), V.Dijk(1980), Garcia-Berrio ve Mayordomo(1988), V.Dijk ve Kintsch(1983), Brown ve Day(1983), Brown ve Smiley(1977-1978), Keçik(1991) ve Beaugrande(1981)'in çalışmaları temel alınmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu 144 2. sınıf ve 39 5. sınıf öğrencisi oluşturmuş ve girdi olarak bağdaşık ve bağdaşık olmayan iki bilgilendirici metin kullanılmıştır. Çalışmanın ana bölümünde öğrencilerin metinler üzerinde uyguladıkları 'kurma, genelleme, silme' işlemlerinin dağılımları incelenmiş ve bu bulgular tablolarla açıklanmıştır.Verilerin çözümlenmesiyle; her iki yaş grubundan üç kuralı aynı anda uygulayan bir öğrenci olduğu, iki kuralı aynı anda uygulayan öğrenci oranının her iki metin için 5. sınıflarda daha yüksek olduğu, 2. sınıfların daha çok kurma işlemini kullandığı, 5. sınıfların ise kurma ve silme işlemlerini eşit oranda kullandıkları ortaya konmuştur. Bilgilendirici metin türü ele alınarak yapılan bu sınırlı çalışma, büyük ölçekli yapı kurallarının kullanımının yaşa bağlı olarak bir gelişme gösterdiğini ve ilkokul düzeyinde okuma anlama basamağının başında (2.sınıf) ve sonunda (5.sınıf) olan iki yaş grubu için okudukları metinlerin tutarlı bir yapıya sahip olması gerekliliğinin ortaya konmasına hizmet etmiştir.

İlkokul 2. ve 5. sınıf öğrencilerinin hatırlama ve özet metinlerinde uygulanan 'kurma, genelleme, silme' büyük ölçekli yapı kurallarının incelendiği bu metin, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapılmış olması, konu akıcılığının sağlanmış olması, dayanakların geçerli ve güvenilir olması ve elde edilen sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca metin, kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, tablolar ve örneklerin numaralandırılıp metne bağlanmasıyla, bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla bilimsel metin türünün izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini de karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: SERHAT SEYREK

Yağcıoğlu S, (1996) “Yazınsal Metinleri Okuma ve Anlamlandırma Sürecinde Bilgi ve Deneyimin Rolü”. *X. Dilbilim Kurultayı Bildirileri*. S. 129–143

Bu çalışmanın amacı Semiramis Yağcıoğlu'nun X. Dilbilim Kurultayı 1996 yılı Bildirileri'nde yayınlanmış olan “Yazınsal Metinleri Okuma ve Anlamlandırma Sürecinde Bilgi ve Deneyimin Rolü” başlıklı yazısını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Bu çalışmada okuma anlamlandırma sürecinde bilgi ve deneyimin rolü tartışılmaktadır. Çalışmada, “Eğitim yoluyla yazınsal söylemin nitelikleri konusunda edinilen bilgi ve deneyimin alımlama sürecini ve yazınsal metinden elde edilen duyuşsal deneyimi biçimlendirip biçimlendirmediği saptanabilir mi?” sorusunun cevabı aranmaktadır. Çalışmanın ana bölümünde; yazınsal metinleri okuma ve anlamlandırma sürecinde bilgi ve deneyimin rolü; deneyimli ve deneyimsiz öğrenci gruplarından oluşan denekler üzerinde çeşitli düzeylerde açıklanmakta ve örneklenmektedir. Daha sonra söylemsel bakış açıları; metin, yazar, okuyucu kavramları çerçevesinde sözbilimsel öğeleri betimlenerek, bu betimleme aracılığıyla söylemsel bakış açıları ve söylemsel metin düzeylerine ulaşılmıştır. Söylemsel bakış açıları kavramsal içerik ve kavramsal çerçeve düzeyinden oluşan söz eylem katmanları temel alınarak betimlenmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, yazınsal metinleri anlamlandırma sürecinde öğrencilerin yazınsal söylem bilgileri ve yazınsal metinlerle ilgili deneyimleri arttıkça deneyim sahibi olanlar ile deneyim sahibi olmayanlar arasındaki farklılığın giderildiğini ortaya koymaktadır.

Yazınsal metinleri okuma ve anlamlandırma sürecinde bilgi ve deneyimin rolünün açıklanmasında işlevsel olduğunun ortaya konduğu çalışmanın aktarıldığı bu metin; konu sürekliliğinin sağlanmış olması, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapılmış olması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir dayanakların kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca bu metin bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örnekler ve tabloların numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: GÖKHAN SEZER

**Çakır, Ö. (1996). “Büyük Ölçekli Kuralların İlkokul 4. Sınıf Düzeyinde Öğretilebilirliği”.
X.Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı s. 233–243**

Bu çalışmanın amacı Özlem Çakır’ın “Büyük ölçekli kuralların ilkokul 4. sınıf düzeyinde öğretilebilirliği” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Etkileşimli okuma kuramı sınıflaması içinde yer alan Van Dijk ve Kintstch (1978), Van Dijk (1980) ve Van Dijk ve Kintstch’in (1983) çalışmalarında ortaya konan büyük ölçekli yapı modelinin, temel model olarak alındığı bu çalışmada, ilkokul 4. sınıf düzeyinde büyük ölçekli stratejilerin öğretilebilirliği ve öğrencilerin özet yazma süreçlerine etkileri araştırılmaktadır. 1994–95 öğretim yılında bir devlet okulunda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri, Türkçe derslerinde gerçekleştirilen 17 (ders) süresiyle incelenmiştir. Araştırmada deneysel desenin gerekleri karşılanmaya çalışılmış, denk kontrol gruplu ön test–son test modeli kullanılmıştır. Çalışmada; büyük ölçekli stratejilerin öğretildiği grupla, öğretilmeyen grubun ön ve son özetlerden aldıkları, toplam puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, büyük ölçekli stratejilerin kullanma yetkinliğinin sırası deney grubunda ön ve son test sonuçlarına göre nasıl olduğu sorularına yanıt olabilecek veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ana bölümünde, Day’in (1980) çalışmasındaki görüşleri hareket noktası alınarak, önceden seçilmiş ve ön eğitimi gerçekleştirilmiş ilkokul 4. sınıf düzeyindeki öğrencilerin genelleme, silme, seçme, kurma gibi büyük ölçekli stratejilerin yapılan testlerde özet bağlamında nasıl uygulamaya konduğu, örneklerle betimlenmekte ve öğretilebilirliği, incelemelerden elde edilen bulgularla tartışılmaktadır. Çalışmanın ana bölümünde; grupların özetlerden aldıkları toplam puanlar arasında, anlamlı bir fark olmadığı, kısıtlı öğretim süresinin özetlerden alınan toplam puanlar açısından deney grubunun ancak kendi içinde etkili olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda, ilkokul öğrencilerinin okuduğunu anlama sürecini kolaylaştıran metinsel ipuçlarını kullanmayı bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç da büyük ölçekli stratejilerin öğrencilere kazandırılması halinde, özet yazma konusunda olumlu sonuçlar elde edilebileceğini ortaya koymaktadır.

Metin işleme sürecine yönelik olarak büyük ölçekli stratejilerin özet yazma bağlamında 4. sınıf düzeyinde öğretilebilirliğiyle ilgili verilerin elde edildiği araştırmanın aktarıldığı bu metin, yazarın metnin konusuna sadık kalması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir dayanakların kullanılması, ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca bu metin, bölümlendirilmelerin yapılmış ve örneklerin, tabloların numaralandırılıp metne bağlanmasıyla, gönderimde bulunan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

TOPLUMDİL BİLİM
BÖLÜMÜ

HAZIRLAYAN: BETÜL ÖZTÜRK

Hayashi , T . (1990) . “Anadolu ağızlarının coğrafi dağılımı üzerine bir deneme çalışması”.
İçinde S . Özsoy ve E . Erguvanlı-Taylan (haz) . *IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri* .
233-243 . İstanbul : Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

Bu yazının amacı, Hayashi Tooru'nun Dilbilim Sempozyumu Bildirileri 1990'da yayınlanmış olan “Anadolu ağızlarının coğrafi dağılımı üzerine bir deneme çalışması” başlıklı yazısını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Türk dili araştırmalarının önemli bir bölümünü teşkil eden ağız araştırmalarını (Martti Rasanen, T . Kawalski , Ahmet Caferoğlu ve Ömer Asım Aksoy) temel alarak yapılan bu deneme çalışmasının ilk aşamasında ; Ahmet Caferoğlu'nun derlemelerindeki ağız metinlerinin bilgisayar ortamına aktararak çözümlenmesine dayanılarak Anadolu ağız metinleri belirlenmekte ve bunların coğrafi dağılımı saptanmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın ana bölümünde önce, Anadolu ağızlarının coğrafi dağılımı hakkında bilgi vermek için fonetik özellikler ve bu seslerin illere göre değişik kullanılma oranları tanıtılmakta ve metinlerde kullanılan tüm farklı seslerin betimlemesi yapılmaktadır. Daha sonra, ağızların haritalar üzerindeki coğrafi dağılımları, seslerin dağılım oranlarıyla ilişkileri de temel alınarak açıklanmakta ve tablolarla gösterilmektedir. Bu çalışmada ağız araştırmaları, seslerin değişik kullanılma oranları ve bu ağızların coğrafi dağılımını gösteren haritalar çerçevesinde kullanımları ile birlikte betimlenmektedir. Çalışmanın sonunda, Anadolu ağızlarının fonetik özellikleri bilgisayara aktarılan metinlerde kullanıldığında tüm farklı seslerin illere göre farklı kullanım oranı taşıdığı; metindeki tüm sesler yerine belirli ortamda yer alan sesler üzerinde yapılan sayımlarda ağızların farklı fonetik yapılarından kaynaklanan ses kullanım yüzdelerinde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlarda çalışmayı kesin bir sonuca bağlamak doğru kabul edilmese de bazı ağız değişikliklerinin gelişigüzel olmayıp, belirli coğrafi dağılıma sahip olduğu ortaya konmuştur.

Anadolu ağızlarının coğrafi dağılımı üzerine yapılan deneme çalışmasının aktarıldığı metin, konu sürekliliğinin korunmuş olması, aynı konuda yapılmış başka araştırmalara da gönderme yapılmış olması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir dayanakların kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların kesin olarak kabul edilmesinin doğru olmadığı belirtilmiş olmasına karşın yeterli bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca bu metin, bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örnekler, haritalar ve tablo halindeki rakamların metin içinde belirtilip bağlanmasıyla bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: İLKNUR TURAN

Erçetin, G. (1992). “Düzenek Değiştirimi Tekdilli ve İkidilli Toplumlardaki Yeri”. *IX.*

Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı. S. 294-306

Bu yazının amacı, Gülcan Erçetin’in IX. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı’nda 1992’de yayınlanmış olan “Düzenek Değiştirimi; Tekdilli ve İkidilli Toplumlardaki Yeri” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Düzenek değiştirimi, toplumdilbilim ve ikidillilik kavramları üzerine oturtulmuş bu çalışmada düzenek değiştirmenin ikidilli toplumlardaki işlevleri ve tekdilli toplumlarda nasıl karşılandığı konusu üzerinde durularak ikidillilerin ne zaman ve neden düzenek değiştirdikleri sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ana ölümlünde öncelikle düzenek değiştirimi kavramı tanıtılmakta, Saville-Troike’den (1990) ve Gumpertz’den (1982) alınan farklı düzenek değiştirimi örnekleri sunulmaktadır. Saville-Troike’ın (1990) toplumdilbilimsel açıdan cümle içi (intra-sentential) ve cümlelerarası (inter-sentential) olmak üzere iki türden düzenek değiştirmenin var olduğunu öngören görüşü temel alınarak Wardhaugh (1992), Fasold (1991), Homer&Blanc (1983)ve Traffers-Daller (1994)’den alınan örneklendirmelerle bu iki türden düzenek değiştirimi açıklanmaktadır. Daha sonra ikidilli denekler üzerinde yapılan gözlem, video-ses kayıtları ve görüşmeye dayalı araştırmanın içeriğine, düzenek değiştirimi ile ilgili bulgu ve sonuçlara değinilmektedir. Çalışmada, Apel ve Muysken (1987) ve Romaine (1991)’in yürüttükleri araştırmalarda ortaya çıkan ve bu araştırmaların denekleri için düzenek değiştirmenin işlevleri olarak sıralanan gönderimsel, yönermesel, deyişsel ya da anlatımsal, konuşmaları aktarma, söylenen şeyi vurgulama işlevleri tanıtılmış ve her biri örneklerle betimlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, düzenek değiştirmenin genelde resmi olmayan durumlarda sadece ikidilliler tarafından kullanıldığı, ikidillilerin farklı iletişimsel kaynakları kullanmalarının diğer insanların ne yaptıkları ve nasıl düşündüklerine bağlı olduğu yani karşılarındaki insan düzenek değiştiriyorsa onların da değiştirdiği, karşılarındaki kişi bu olguya olumsuz yaklaşıyorsa düzenek değiştirminden kaçındıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar düzenek değiştirmenin ikidillilere özgü bir olgu olduğunu ve belirli yapısal kurullarla ve kullanım normlarıyla çevrildiğini ortaya koymaktadır.

Düzenek değiştirmenin toplumdilbilim ve ikidillilik kavramları üzerine oturtulduğu, ikidilli toplumlardaki işlevleri ve tekdilli toplumlarda nasıl karşılandığı konusu üzerinde durularak ikidillilerin ne zaman ve neden düzenek değiştirdikleri sorusunun cevaplanmaya çalışıldığı bu çalışmada metnin konusuna sadık kalınması, aynı konuda yapılan diğer çalışmalara gönderimde bulunması, dayanaklar için kullanılan örneklerin temsil edici olması ve sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerinin karşılamaktadır. Ayrıca bu metin, bölümlendirmelerin yapılmış olması, başlık ve alt başlıkların numaralandırılması, gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada yer alması ve örnekler ile tabloların numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlemlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: BAŞAK BİÇİMOĞLU

Özçalışkan,Ş. 1994. “Kadın ve Erkeklerin Küfür Kullanımı Üzerine”. *Dilbilim Araştırmaları* 1994. 274-287. Ankara; Hitit Yayıncılık

Bu çalışmanın amacı Şeyda Özçalışkan’ın 1994 yılında dilbilim araştırmaları dergisinde yayınlanmış olan “Kadın ve erkeklerin küfür kullanımı üzerine” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Kadın ve erkeklerin küfür kullanımı ve bunun cinsiyete göre değişip değişmediğini inceleyen bu araştırma, Türk kültürü içinde kadın ve erkeklerin küfürlü konuşma biçimlerini ayırt etmek ve küfür kullanımı açısından bir cinsin diğer bir cins için beklentilerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu araştırmada Staley (1978) ve Lakof (1973)’ün kadının kullandığı dille toplumsal konumu arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar temel alınmıştır. Araştırma Staley’in yaptığı anketin çevirisininin 12’si kadın 10’u erkek olmak üzere toplam 22 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. “Kadın ve erkeklerin küfür kullanımı üzerine” başlıklı bu çalışma temel olarak beş denenceden (hipotez) oluşmaktadır. İlk üç denence kadın ve erkekler arasındaki küfür kullanımı farklılıkları, bu iki cinsin küfür kullanımına verdiği tepkiler, ağız bozukluğu denen hafif küfürlerin kadınlar tarafından daha fazla kullanılması,ve iki cinsin birbirleri hakkındaki tahminlerinden oluşmuştur. Dördüncü denencede küfürlerin sözlük anlamında kullanılıp kullanılmadığı, beşinci denencede ise; kadınların kendilerini özgür olarak tanımlamalarında küfür kullanımı üzerine etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmanın ana bölümünde araştırma konusu olan beş denenceden elde edilen bulgular incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre; araba kullanırken, doktoru beklerken, piyango...gibi durumlarda erkekler kadınlara oranla daha çok küfür kullanmışlardır. İkinci denencede yapılan araştırmaların bulgularına göre küfürler küfür kullanmama, ağız bozukluğu,dışkısal, cinsel ve karma olmak üzere beş bölüme ayrılmıştır. Yapılan değerlendirmede kadınların en çok ağız bozukluğu dediğimiz hafif küfürleri en az da karma küfürleri kullandıkları saptanmıştır. Küfürlerin birebir olarak sözlük anlamında kullanılıp kullanılmadığına ilişkin yapılan araştırmada bulgular, sözlük anlamından çok mecazi anlamda kullanıldığını göstermektedir. Son denence için yapılan araştırmada kadınların kendilerini özgür olarak tanımlamalarıyla küfür kullanımları arasında bir ilişki bulunamadığı rapor edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, kadınların küfür kullanımının erkeklerle oranla daha az olduğu ve kadınların ağır küfür yerine ağız bozukluğu dediğimiz hafif küfürleri daha fazla kullandığı ortaya çıkmıştır. Bu kadın ve erkeklerin küfür kullanımıyla ilgili öne sürdüğü varsayımı desteklemektedir. Bununla birlikte küfürlerin birebir sözlük anlamı içerip içermediğine ilişkin yapılan araştırma, Staley’in bu konu hakkında yaptığı çalışmayı desteklemektedir. Ayrıca Oliver ve Rubin ‘in görüşlerinin aksine, sosyal ortamın ve bir durumun tanıdıklığı ve resmiyeti küfür kullanımını belirleyen ana unsurlar olarak belirlenmiştir. Bunların yanısıra kadınların kendi hemcinsleriyle beraberken küfür kullanmak yerine “kadın konuşma kodunu” seçerek, bu koddan gönderme yaptıkları fakat erkeklerle konuşurken bu koddan vazgeçerek erkek konuşma koduna geçtikleri belirlenmiştir. Oysa böyle bir durumun yani kod değiştirme olayının erkeklerde söz konusu olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Kadın ve erkeklerin benzer durumlarda hangi küfürleri ne sıklıkla kullandığını araştıran ve küfür kullanımının cinsiyete göre nasıl değiştiğini göstermeyi hedefleyen bu metin; konu sürekliliğinin sağlanmış olması, yapılan anketin sonuçlarının nesnel bir bakış açısıyla okuyucuya sunulmuş olması, ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle ve aynı konuda araştırma yapmış diğer araştırmacıların da bilgilerinden yararlanması ve onlardan konuyla ilgili gerekli alıntılarının yapılmasıyla bilimsel metin türüne yönelik beklentileri karşılamaktadır. Ayrıca bu metin; araştırmanın denencelere ayrılmış olması ve her denencenin kendi başlığı ile okuyucuya sunulmuş olması gönderimde bulunan kaynakların, kaynakçada belirtilmesiyle bilimsel metin türünün biçime yönelik metnin izlenebilir ve gözlemlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: CEREN ATAY

Doğançay-Aktuna, S. (1995) “Dil sosyolojisi çerçevesinde İngilizce’nin Türkiye’de yayılması ve bunun dil eğitimi, toplum ve Türkçe üzerindeki etkileri” IX Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı. 334-345 Bolu: İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları

Bu yazının amacı Doğançay Aktuna’nın IX. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığında yer alan “Dil sosyolojisi çerçevesinde İngilizce’nin Türkiye’de yayılması ve bunun dil eğitimi, toplum ve Türkçe üzerindeki etkileri” konulu araştırmayı tanıtmak ve değerlendirmektir.

Bu çalışmada hızla evrensel hale gelen İngilizce’nin Türkiye’de nasıl yayıldığı gösterilmektedir. Daha önce 1990-1995 yıllarında Dilbilim Araştırmaları dergisinde yayınlanan İmer, Rona, Aksan, König ve diğer dilbilimciler tarafından dilimize yabancı dillerden özellikle İngilizceden veya İngilizce aracılığıyla giren sözcük ve deyimler sorunu irdelenmiştir. Doğançay - Aktuna’nın bu çalışmasında İngilizce’nin yayılmasının/yaygınlaşmasının yabancı dil eğitimi, toplum ve Türkçe üzerindeki etkileri dil sosyolojisi ve özellikle dil planlaması/düzenlemesi modelleri ışığında değerlendirilmektedir. Dil yayılması/yaygınlaşması bir dilin kendi anayurdundan çeşitli sosyopolitik, kültürel ve ekonomik nedenlerle ülkesinin sınırları dışına yayılması ile oluşmaktadır. Bu çalışmada dil yayılmasının/yaygınlaşmasının politik yönü ele alınmaktadır. Dil planlamasının sosyopolitik boyutunu ve Türkiye’de İngilizce’nin durumunu açıklamak için yazıda bir çok araştırma sonuçlarına, açıklayıcı örneklere yer verilmiş ve İngilizce’nin Türkçe üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekilmiştir. Çalışmanın anabölümünde son olarak Türkçe’nin yabancı dil etkisinden kurtarılması için dil planlamasının yapılması önerilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmada toplumumuzun kalkınmasında önemli rol oynayan anadilimizin geliştirilmesi vurgulanmaktadır ve bu gelişimin gerçekleşmesi için başarılı bir dil planlamasının gerekliliği anlatılmaktadır.

Dil yayılmasının anlatıldığı bu metin, konu sürekliliğini sağlamış olması, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapılmış olması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir dayanakların kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca bu metinde bölümlendirmenin yapılmış olması, gönderimde bulunan kaynakların kaynakçada belirtilmesi bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlemlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN : NURDAN ÖZDEMİR

Tekulus, C. (1996) Doğu Rodop'ta Konuşulan Türkçe'nin Biçimbilimsel İncelemesi.

X. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı, S. 95-107

Bu yazı, Canan Tekulus'un 1996'da 10. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı'nda yayınlanmış olan "Doğu Rodop'ta Konuşulan Türkçe'nin Biçimbilimsel İncelemesi" başlıklı çalışmasını tanıtmayı ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Tekulus, bu çalışmasında Doğu Rodop bölgesinde bulunan Çatak ve Susuz köylerinde konuşulan Türkçe'yi incelemektedir. Çalışmanın amacı, bu iki ağızın birbiriyle ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırıldığında sesbilim ve biçimbilim açısından benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaktır. Sunulan örnekler, o bölgelerde daha önce yaşamış insanların günlük konuşmalarından alınmıştır ve toplanan kayıtlar incelenmiştir. Kaydedilen ses bantları her bir ağız için birer saatlik süreyi kapsamaktadır. Kayıtları, konuşmacıların günlük hayatları ve adetleri hakkında yapılan konuşmalar oluşturmaktadır. Her iki konuşmacı da 70 yaşın üstündedir ve uzun bir süredir köylerinden göç etmemiş, Türkçe eğitim almamış, Bulgarca bilmeyen kişilerdir. Çalışmada, çoğul ekinin ad kökü art ünlü ile bittiğinde farklı, ön ünlü ile bittiğinde ise farklı çekimlendiği; bu ağızlardaki durum ekleri ile Türkiye Türkçesi'ndeki durum eklerinin aynı olduğu ancak yüksek olmayan ünlü ile biten adların belirtme ve yöneltme durumlarının farklı olduğu, ayrıca, bu ağızlarda da [y] kaynaşma sesinin bulunduğu belirtilmiştir. Türkiye Türkçesi'nden farklı olan durum ekleri ve eylem çekim ekleri incelenmiş ve Türkiye Türkçesi ile aralarında sergilenen farklılıklar ve benzerlikler ortaya konmuştur. Çalışmada, bu iki ağız arasında olumsuzluk bildiren biçimbirincik ve şart kipi için kullanılan ek de incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde Doğu Rodop'taki Çatak ve Susuz köylerinde konuşulan Türkçe ve Türkiye Türkçesi arasındaki farklılıklar ve Çatak ve Susuz ağızlarındaki ad ve eylem çekim eklerinin özellikleri özetlenmiştir.

Doğu Rodop'ta kullanılan Türkçe'nin ad ve eylem çekim eklerinin incelendiği ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırıldığında arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulduğu bu metin, konu sürekliliğinin sağlanmış olması, verilen örneklerle bulguların desteklenmiş olması ve dolayısıyla verilen örneklerin geçerli kılınmış olmasıyla bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca metnin başlıklandırılması, örneklerin numaralandırılıp bulgulara bağlanması açısından bilimsel metin türünün metnin izlenebilir olmasına yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ancak metinde gönderimde bulunulan bazı kaynakların kaynakçada yer almaması ve kaynakçada yer alan kaynaklara metin içinde gönderimde bulunulmaması bilimsel metin türünün metnin gözlemlenebilir olmasına yönelik beklentilerini karşılamamaktadır.

HAZIRLAYAN: AYŞEGÜL ÖZCAN

Hacı – Halil. A. (1996) “Batı Trakya’da Konuşulan Türkçe’nin Biçimbilimsel İncelenmesi”. *X. Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı* . s. 95-107

Bu yazının amacı “Batı Trakya’da konuşulan Türkçe’nin biçimbilimsel incelenmesi” adlı çalışmayı tanıtmak ve değerlendirmektir.

Yunanistan’ın Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türklerin kullandığı Türkçe’nin incelendiği bu bilimsel çalışmada, Batı Trakya’da kullanılan dil ile Türkiye’de kullanılan dil biçimbilimsel açıdan karşılaştırılmaktadır. Çalışmada günlük yaşamda aile ortamlarındaki konuşmaları ve yerel yayın yapan bir radyo istasyonundaki programları değişik yerleşim yerlerinden arayan kişilerin konuşmalarını içeren ses bantlarına yer verilmekte ve günlük konuşmaların kaydedildiği bu bantlarda kullanılan dil biçimbilimsel açıdan ele alınmaktadır. Bulgular, Batı Trakya Türkçesi ve Türkiye Türkçesi (TT) arasında durum eklerinin kullanımı, görünüş biçimleri ve bazı yapım eklerinin kullanımı gibi biçimbilimsel ayrımlar olduğunu göstermektedir. İskeçe Türkçesi’nde (İT) biçimbirim ulamları işlev ve nitelikleri açısından Türkiye Türkçesi’ndeki ulamlara büyük benzerlik göstermektedir. Ad ve eylem köklerine eklenen çekim ekleri işlevsel açıdan her iki dilde de aynıdır. Ancak bu eklerin biçimbirimsel özellikleri açısından bazı ayrımlar görülmektedir. Buna bağlı olarak ad çekim ekleri ve eylem çekim ekleri bazı noktalarda farklılıklar sergilemektedir. İ.T. ve T.T.’de belirtme, yönelme, yalın, ayrılma durum eklerinde ve iyelik eklerinde bazı farklılıklar olduğu ; çatı ekleri, kip ekleri, uyum ekleri ve topluluk isimleri üreten eklerin ise benzer olduğu görülmüştür. T.T.’de varolan ancak İ.T.’de değişmiş olan bazı sözcüklere de rastlanmaktadır. Sonuç olarak bu bilimsel çalışmada Batı Trakya Türk’ünün konuştuğu Türkçe biçimbirimsel açıdan incelenmiş ve Türkiye Türkçesi ile arasındaki biçimbirimsel değişimler belirlenmeye çalışılmıştır.

Batı Trakya ve Türkiye’de yaşayan Türklerin kullandığı Türkçe’deki biçimbirimsel ayrımların ortaya konduğu çalışmanın aktarıldığı bu metin, konu sürekliliğinin sağlanmış olması, amaç doğrultusunda geçerli dayanakların kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerin karşılamaktadır. Ayrıca biçimbirimsel ayrımların ortaya konduğu çalışmanın aktarıldığı bu metin, bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, örneklerin numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: NURHAN ADA

Yağcıoğlu , D . (2003) . “Kıbrıs’ta Çokdillilik Olgusu” *Dilbilim Araştırmaları Dergisi* . s . 27-41

Bu yazının amacı Dilek Yağcıoğlu’nun Dilbilim Araştırmaları Dergisi 2003’te yayınlanmış olan “Kıbrıs’ta Çokdillilik Olgusu” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Çokdillilik olgusu, bir ülkede veya toplumda resmi olarak iki ya da daha çok dil kullanımının olağan olduğu durumları ifade eder (Crystal, 1987; Hamers & Blanc, 1989; Hoffmann, 1996; Romaine , 1995; Spolsky , 1998). Bu tanıma dayanarak , bu çalışmada Kıbrıs’taki çokdillilik olgusu, Kuzey Kıbrıs’ta konuşulan dillere ilişkin tarihi araştırmada kullanılan veri kaynaklarının bakış açılarından yararlanılarak tarihsel bir süreç içinde incelenmektedir. Bu araştırmada betimleyici/nitel bir yöntem kullanılmış ve Kıbrıs tarihinde belirtilen dönemlerde yaşamış Kıbrıslı Türklerle mülakatlar yapılmıştır. Çalışmanın ana bölümünde Kuzey Kıbrıs’taki çokdilliliğin niteliğini betimlemek üzere yapılan mülakatlar sonucunda sınıflandırmalar yapılmış ve bu araştırmalar sonucunda İngilizce’nin 1960’a kadar devletin resmi dili olmasından dolayı tüm resmi işlerde kullanıldığı ve eğitimde de değişik derecelerde önemli yer teşkil ettiği belirtilmiştir. Müstemleke Dönemi’nde İngilizce’nin devlet dairelerinde işe alınmada ve öğretmenliğe atamada ön koşul olmuş ve 1960’an sonra resmi dil olmamasına rağmen zorunlu yabancı dil konumunu aldığı; 1974’ten sonra ise Türkler ve Rumlar arasındaki ilişkilerin kopmasıyla çatışma çözüme ve uzlaşma toplantıları dışında ortak dil olma özelliğini yitirdiği vurgulanmaktadır. Aynı şekilde Rumca’nın da Müstemleke Dönemi’nde rüştiye ve liselerde zorunlu yabancı dillerden biriyken Rumlar’ın Türkler’e saldırması sonucu meydana gelen değişiklikler nedeniyle 1960 sonrası müfredattan çıkarıldığına değinilmektedir. Çalışmanın sonucunda Kıbrıs’ın son üç tarihsel döneminde dil politikasının yaşandığı, Türkçe, İngilizce, Rumca resmi dillerinin kullanıldığı ve özellikle İngilizce’nin tüm dönemlerde önem taşıdığı bir ülke olduğu vurgulanmaktadır. Kıbrıs’ın İngiliz Müstemleke ve Kıbrıs Cumhuriyet’i Dönemleri’ndeki Türkçe-İngilizce, Rumca-Türkçe ikidillilik olguları önem dereceleri, işlevleri ve politik nedenlerden kaynaklanan değişiklikleri geçişsel bir çokdillilik olgusuna sahip olduğunun göstergesi ve bu özelliğin kişileri zenginleştiren ve yücelten bir olgu olduğu belirtilmiştir. Kısacası Kuzey Kıbrıs’ın Kachru’nun (1992) belirttiği üzere eski bir İngiliz kolonisi olmasından dolayı İngilizce’nin dış çeperindeki ülkelere birisi olduğu yani İngilizce’nin iletişim dili olmamasına ve önemli bir işlevi olmamasına rağmen oldukça konuşulan ve kendisini hissettiren bir olgu olduğu, Rumca’nın ise Kuzey Kıbrıs için iyi şeyler vaadeden ve olumlu tutumlar içinde öğrenilmek istenen bir dil olduğu sonucuna varılmıştır.

Kıbrıs’taki çokdillilik olgusunun üç dönemde de uzun uzun tartışıldığı bu metin çokdillilik olgusunun sık sık hatırlatılmasıyla konu sürekliliğinin sağlanmış olması , amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir kaynakların kullanılmasıyla ve elde edilen sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ayrıca bu metin uygun biçimde bölümlendirilmiş , bölümlerin başlık ve alt başlıklarının adlandırılmış ve numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle (mülakat sorularının ekte verilmesiyle) ve tabloların numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün, metnin izlenebilir ve gözlemlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

**PSİKODİLBİLİM
BÖLÜMÜ**

HAZIRLAYAN : İLKAY BARLAS

Çapan S. (1996). “Bilişsel Gelişim ve Dil Edinimi” *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. s. 284-287

Bu yazının amacı, Selma Çapan’ın Dilbilim Araştırmaları Dergisi 1996’da yayınlanmış olan “Bilişsel Gelişim ve Dil Edinimi” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Çapan, çalışmasında çocukların anadil ediniminde bilişsel gelişimin ve sözel anlatımın gelişmesinin evrelerini, bu süreçlerin nasıl ilerlediğini araştırmıştır. Anadili Türkçe olan bir ailenin çocuğu olan Efe’nin anadil edinim sürecini ve bu süreç içerisinde bilişsel gelişimi ve sözel anlatımın gelişimini gözlemlemiştir. Gözlemlemeyi, Efe’nin günlük yaşantısında kurduğu iletişimi -13. ve 20. aylar arası- izleyerek ve kaydederek gerçekleştirmiştir. Çapan çalışmasında Piaget’nin çocuklarda bilişsel gelişim üzerine yaptığı araştırmadan yararlanmışır. Yapılan gözlemler sonucunda elde edilen veriler, sözel anlatımın gelişimi ve bilişsel gelişim arasındaki ilişkiyi örneklerle ortaya koymaktadır. 7 aylık bir dönemi kapsayan araştırma sonucunda elde edilen bulgular, çocukların anadil edinim sürecinde hangi kavramları, hangi sırayla, nasıl edindiklerini göstermektedir. Araştırmada çocukların anadil edinim sürecinde, hangi aylarda ne tür sözcükler kurabildikleri yolunda bulgulara da ulaşılmıştır. Bu çalışmayla, çocukların anadil ediniminin sadece sözel anlatımın edinilmesinin olmadığı, aksine bununla birlikte gelişen bir bilinçlenmenin varolduğu ve bu kavramların zaman içerisinde gelişim gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların anadil ediniminde bilişsel gelişimin ve sözel anlatımın gelişmesinin evrelerinin, bu süreçlerden nasıl geçildiğinin açıklandığı çalışmanın aktarıldığı bu metinde, amaç doğrultusunda az kaynak gösterilmesi (4 kaynak) ve kaynaklardan ikisinin metinde yer almaması okuyucuda metnin güvenilirliğiyle ilgili şüphe oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde, denek detaylı olarak gözlemlenmiş, çok detaylı sonuçlara ulaşılmış fakat bu bulgular sunulmamış ve farklı denekler üzerinde aynı gözlemlenmeler yapılmamış olması nedeniyle sonuçlar genelleştirilebilir nitelikte değildir (aynı süreç içerisinde farklı deneklerde farklı bulgulara ulaşılabilir). Ayrıca bu metin, bölümlendirmelerin (metin giriş, amaç ve yöntem, bulgular sonuç) yapılmış, gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada belirtilmiş olmasıyla ve sonuç bölümündeki bulguların numaralandırılıp metinle ilişkilendirilmesiyle bilimsel metnin gözlemlenebilir ve izlenebilir olması kriterlerini yerine getirmektedir.

HAZIRLAYAN: Anı Barış

Topbaş, S. (1996) Sesbilgisi Açısından Dil Edinim Süreci. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi* 1996. s.295-309.

Bu yazının amacı Seyhun Topbaş'ın Dilbilim araştırmaları dergisi 1996'da yayımlanmış olan "Sesbilgisi Açısından Dil Edinim Süreci" başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Türk çocuklarının sesbilgisel gelişim sürecinde gözlenen sesbilgisel işlemleri ve yaşlara göre ediniminin incelendiği bu metinde araştırmacının betimsel bölümü ele alınmaktadır. Araştırmada, araştırmacının örnekleme olan 22 çocuğun konuşma dillerini var olduğu şekli ile gözleyen tarama modeli kullanılmıştır. Konuşma dili verileri doğal konuşmaya dayalı olarak kayıt edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde Ingram (1981) ile Grunwel'in (1985) çözümlenme ve değerlendirme yöntemleri ile Stampe'in 'Doğal Konuşma Kuramı' temel alınmıştır. Çalışmanın ana bölümünde çocukların konuşma örüntülerindeki oluşumlar dizimsel basitleştirme ve dizisel basitleştirme olmak üzere iki sınıfa ayrılmış ve Türk çocuklarının sesbilgisel gelişimlerine ilişkin bulgular bu sınıflandırma dikkate alınarak irdelenmiştir. Dizimsel basitleştirme başlığı altında bulunan seslem yitimi ve tekrarlama, ünsüz düşürülmesi, ünlüleşme, ünsüz öbeği daralması, ses ve seslem aktarımı, dizisel basitleştirme başlığı altında ise önleştirmeye, art damaksıllaştırma, duraksıllaştırma, sürtünmelerin kayması, bağlam duyarlı ötümlüleşme-ötümsüzleşme, /ğ/ ünsüzünün farklı dönemlerdeki kullanımı gibi işlemlerin Türk çocuklarındaki gelişimi açıklanmış ve tüm bu işlemlerin örneklerine yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda, incelenen verilere dayanarak Türk çocuklarının sesbilgisel gelişim aşamaları erken yaşlarda geçebildikleri vurgulanmaktadır. Çalışmada rapor edilen gözlemler ve verilmiş örnekler aracılığıyla Türk çocuklarının erken yaşlarda bile konuşma dillerinin anlaşılabilirlik düzeyinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Topbaş metninin konusu olan Türk çocuklarında sesbilgisi açısından dil edinim sürecine metin boyunca bağlı kalmıştır. Konusunda yapılmış diğer çalışmalara göndermeler yapmasıyla, savunusu için geçerli dayanaklar kullanmasıyla, ulaşılan sonuçların bulguları desteklenmesiyle içerik yönünden güvenilir ve geçerli bir metin oluşturmuştur. Biçim açısından bakıldığında metnin bölümlendirilmesi, alt başlıkların numaralandırılması, gönderimde bulunulan kaynaklara kaynakçada yer verilmesiyle, örneklerin numaralandırılarak metne bağlanmasıyla, metnin izlenilebilir ve gözlenebilir olması beklentilerini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: MEHMET SOYDAN

Özcan, H. (1997) “Comprehension of Relative clauses in the acquisition of Turkish.” VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri. s. 149-155.

Bu yazının amacı, F. Hülya Özcan’ın VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı’nda bildirdiği “Türkçede Ortaçlı Yapıların Edinimi” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Bu çalışmada, daha önce Ingram’ın İngilizce konuşan çocukların 5 yaşına kadar tümceleri “ve” ile birbirine bağlama eğiliminde olup ortaçlı yapı kullanmadıkları; Aksu Koç ile Slobin’in Türkçe konuşan çocukların ortaçlı yapı edinimlerinin İngilizce konuşan çocuklara göre daha geç ve yavaş olduğu bilgilerinden yola çıkılarak; Türkçe konuşan çocukların ortaçlı yapıları ne zaman kullandıkları, paralel işlev hipotezinin (Sheldon, 1974) çocuk dilinin yanı sıra, Türkçe konuşan çocuklarda ortaçlı yapı edinimini etkileyip etkilemediği sorularına yanıt aranmaktadır. Çapraz kesişimli yöntem (cross-sectional) kullanılan çalışmada yaşları 3 ve 7 arasında değişen 30 tekdilli Türkçe konuşucusu çocuk, 4 ayrı ortaçlı yapı sergileyen tümce biçimlerinin anlamlandırılma süreci açısından test edilmiştir. Çalışmanın ana bölümünde, 4 farklı ortaçlı yapı (ÖÖ-NN-ÖN-NÖ) ve farklı yaşlardaki çocukların test süresince sorulara verdikleri doğru cevaplardan oluşan bulgular elde edilmiştir. Bu bilgiler ışığında 3 yaşındaki çocuklar tümcelerin %52’ sini doğru olarak anlamaktadır. Bu oran gruptaki öğrencilerin yaşları ile doğru orantılı olarak artmaktadır. 3 yaşındaki çocuk grubunun NN tipi ortaçlı yapıda %66, ÖN tipi ortaçlı yapıda %54 ve NÖ tipi ortaçlı yapıda %34 oranında doğru cevaba sahip oldukları; ancak bu süreçte 5 ve 7 yaş grubu çocuklardan ÖÖ tipi ortaçlı yapıya en çok doğru cevap alınırken, NN tipi ortaçlı yapıya ise en düşük doğru cevap oranı alındığı açıklanmıştır. 4 farklı ortaç grubunun 3 farklı yaş grubunda ediniminin incelenmesinde ise NN tipi hariç diğer yapıların yaşlarla doğru orantılı olduğu elde edilmiştir. Bu testte ayrıca NÖ tipi ortaçlı yapıların ileri yaşlarda daha iyi anlaşıldığı ve kullanıldığı da ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkçe konuşan çocukların dilde var olan ortaçlı yapıların farkında oldukları ve göndermeleri 3 yaşından itibaren ayırt edebildikleri gözlenmiştir; ayrıca dilbilgisel fonksiyonlar arasındaki paralelliğin ortaçlı yapı edinimini kolaylaştırmadığı görülmüştür.

Türkçe konuşan çocuklarda ortaçlı yapı ediniminin incelenip aktarıldığı bu çalışma, konu sürekliliğinin sağlanmış olması, aynı konuda daha önce yapılan çalışmalara gönderimde bulunulması, çalışmanın amacı doğrultusunda, geçerli örnek ve dayanakların sonuçta bulgularla desteklenmiş olmasıyla bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Metinde bölümlendirilmenin yapılması, belirtilen kaynakların kaynakçada belirtilmesi ve kullanılan şema ve örneklerin metinle bağlanması da metnin bilimsel metin türünün biçime yönelik ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN : MUSTAFA SOYDEMİR

Sofu, H. (1998). “Soru Tümcelerinin Edinimi”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. s. 90-98

Bu yazının amacı, Hatice Sofu'nun Dilbilim Araştırmaları Dergisi 1998'de yayınlanmış olan “soru tümcelerinin edinimi” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Soru tümcelerinin nasıl edinildiği üzerine yapılan şu ana kadarki çalışmalar genellikle yetişkinlerin çocuklara yönelttiği sorulara çocukların verdiği yanıtların incelenmesi ya da çocukların soru kullanımlarının yapısal gelişiminin tanımlanması şeklinde iken, Sofu'nun bu çalışmasında ise çocukların kullandığı soru tümceleri yapı ve işlev açısından incelenmiştir. Çalışmanın ana bölümünde öncelikle, çocukların soru kullanma eğilimlerini incelemek için konuşma örneklerinde soru tümcelerinin düz tümceye oranı hesaplanıp, bireysel farklılıklar ortaya konmaktadır. Daha sonra, çocukların yükselen ton kullanımının tek sözcüklük veya eksilteli tümcelerle sınırlı olduğu belirtilmekte ve örneklenmektedir. Bu çalışmada Ağakay (1952)'de yapılmış olan belirlemeler temel alınmıştır. Çocukların iki yaşında soru tümcelerini, bilgi isteme, yansılama, onaylatma, açıklama isteme, izin isteme, bir şey isteme, hatır sorma işlevlerini gerçekleştirdiği örneklerle açıklanmaktadır. Bu çalışmada, soru kullanma eğilimleri; soru tümceleri, düz tümce, yükselen ton çerçevesinde betimlenmektedir. Çalışmanın sonucunda, soru tümcelerinin erken ediniminin Türkçe'nin yapısından kaynaklanan düzenlilikten sağlandığı; soru tümcelerinin işlev açısından çeşitliliği çocukların soru tümcelerini etkin bir araç olarak kullandığı; soru önad ve adıllarının erken yaşlarda kullanımının çocukların iletişim kurma, dünyayı anlama seviyelerinin gelişimine katkıda bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Soru tümcelerinin erken ediniminin Türkçe'nin yapısından kaynaklandığının belirtildiği bu metin, aynı alanda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapmış olması, ulaşılan sonuçların geçerli bulgularla desteklenmesi ve örneklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Diğer yandan, gönderimde bulunulan tüm kaynakların kaynakçada belirtilmesi ve örneklerin tablo numaralarıyla metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün metnin izlenebilir ve gözlemlenebilir olması beklentilerini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: ARZU BOYACI

Sofu , H . ve S . Fırat (2000) “Otistik Çocuklarda Dil Gelişimi” . XIV . Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı s . 49-64

Bu yazının amacı Sofu , H . ve S . Fırat'ın Dilbilim Kurultayı Bildiri Kitapçığı 2000'de yayınlanmış olan “Otistik Çocuklarda Dil Gelişimi” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Sinclair, Tager-Flusberg (1994), Curtiss : Lenneberg, Yamada , Fay (1988 : 191) , Ekmekçi (1979), Aksu-Koç ve Slobin (1986), Sofu (1988; 1995)'nun bilişsel kurama dayanan bilişsel gelişim çalışmaları çerçevesinde yaptıkları incelemeler, otistik çocukların dilsel gelişimlerinin incelenmesinde kullanılmıştır. Bu incelemeler temel alınarak yapılan bu çalışmada Türkçe'yi anadil olarak edinen otistik çocukların dil gelişimi incelenmiş ve elde edilen bulgular otistik olmayan çocukların dil gelişimiyle benzerlikleri ve farklılıkları yönünden karşılaştırılmıştır. Bu çalışma yapılırken Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümüne başvuran ve otizm tanısı konulan 7 çocuktan toplanan konuşma örnekleri incelenmiş ve bu örnekler Ortalama Sözcü Uzunluğu açısından incelenerek klinik açıdan normal olan 7 çocuktan oluşan bir grubun dil örnekleri ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın ana bölümünde otistik çocukların dil gelişimleriyle ilgili yapılan yarım saatlik kayıt sonucu elde edilen veri, Crystal ve arkadaşlarının (1976) geliştirdikleri “dil değerlendirme, düzeltici eğitim ve tarama” ölçeğine göre taranmış ve değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda elde edilen bulgular otistik çocukların da normal çocuklar gibi iletişimde ekonomi ilkesine uyduklarını, tümünde yapısal sapmaların görüldüğünü, adları karşılaştırabildiklerini, az da olsa soruları yanıtız bıraktıklarını, sözcükleri anlamsız bir şekilde tekrarlayabildiklerini, anlaşılmayan sözcükler kullanabildiklerini, normal çocukların da otistik çocukların da eksik tümce kurabildiklerini, otistik çocukların daha az konuşma başlattıklarını, kalıp konuşmalarda aktarmaları anlayamadıklarını, evet-hayır sorularına genelde olumlu yanıt verdiklerini ve son olarak da eski biçimi değiştirmeden yeni bir durumda kullanabildiklerini göstermektedir. Elde edilen tüm bu bulgular, aynı zamanda örneklerle desteklenmektedir. Çalışmanın sonunda otistik çocuklarla normal çocukların arasındaki farklılığın daha çok konuşma konuları ve iletişimin niteliği açısından belirgin olduğu, yinelemenin hem anında hem de gecikmiş olarak karşımıza çıktığı, evet-hayır sorularının bazen ucun bazen de evet-hayır sözcükleriyle yanıtlandığı , adıl değiştirme, tümce sıralaması ve çekim eklerinin kullanımındaki hataların birkaç taneyle sınırlı olduğu ancak çocukların tamamı göz önüne alındığında otistik çocukların takvim yaşlarının otistik olmayanlara göre büyük olmasına karşın genel bir gerilik gösterdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Otistik çocukların dil gelişimi ile normal çocukların dil gelişimi arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konduğu çalışmanın aktarıldığı bu metin konu sürekliliğinin sağlanmış olması, amaç doğrultusunda geçerli ve güvenilir dayanakların kullanılmasıyla ve ulaşılan sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik beklentilerini karşılamaktadır. Ancak bu metin aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapılması beklentisini karşılamamaktadır. Ayrıca bu metin bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örnek ve tabloların numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün, metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN: GÖZDE ÜÇYILDIZ

Sofu, H. (2002). “Sesletim işlemleri: İngilizce ve Türkçe edinen ikidilli bir çocuktan örnekler”.
Dilbilim Araştırmaları Dergisi. s. 27-37.

Bu yazının amacı, Hatice Sofu'nun 2002 yılında Dilbilim Araştırmaları dergisinde çıkan “Sesletim işlemleri: İngilizce ve Türkçe edinen ikidilli bir çocuktan örnekler” adlı makalesini tanıtmak ve değerlendirmektir.

Sözkonusu metnin giriş bölümü konuyla ilgili kısa bir bilgi vermekte ve daha önce yapılmış araştırmalara değinmektedir. Yöntem, Amerikalı bir anne ile Türk bir babanın ilk çocuğu olan bir erkek çocuğun 1:2 ve 2:2 yaşları arasındaki anlık konuşma örneklerinin ses ve görüntü kayıtları ve annenin tuttuğu günlüğün analiz edilmesidir. Bu inceleme, Topbaş'ın (1999) “Türk Çocuklarında Ünsüz Edinimi ve Sesbilgisel İşlemlerin Gelişim Aşamaları” formunda geliştirdiği, 0:9-3:0 yaş arası çocukların ünsüz dağarcığının gelişimi aşamaları izlenerek yapılmaktadır ve ikidilli çocuğun konuşması beş aşamada değerlendirilmektedir. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler ve bu verilerin doğrultusunda ikidilli çocuğun tekdil edinen çocuklardan farklı olarak geliştirdiği dil kullanımları özetlenmektedir. Ayrıca, iki dilin birlikte ediniminin daha ayrıntılı olarak ele alınması gerektiği belirtilmektedir.

Metinde konudan sapma görülmemektedir. Ayrıca daha önceki çalışmalarla da metin desteklenmekte ve ikidilli çocuğun doğal kullanımına yer verilerek örnekler oldukça uygun seçilmektedir. Aynı şekilde, metin izlenebilirlik açısından da bölümlendirme yapıldığı için oldukça başarılıdır. Kullanılan alt başlıkların ve tabloların numaralandırılması da okuyucuya metni takip etmekte kolaylık sağlamaktadır.

EDİMBİLİM BÖLÜMÜ

HAZIRLAYAN: EDA CAN

Doğruöz, S. ve B. Güneş (1999) “Kadınlar da erkekler kadar argo kullanır mı? Edimbilimsel bir araştırma”. XIII.Dilbilim Kurultayı Bildirileri. 247-253. İstanbul: Boğaziçi Üniversite Yayınları

Bu yazının amacı, Seza Doğruöz ve Betül Güneş'in 1999 yılında XIII Dilbilim Kurultayı bildiri kitapçığında yayınlanmış olan "Kadınlar da erkekler kadar argo kullanır mı?" başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Dil kullanımında kadınlar ve erkekler arasında farklılıklar olduğu (Hayashi 1998) ve kadınların erkeklere oranla daha prestijli bir dil konuştuğu (Bayyurt 1997) varsayımına karşıt olarak bu önçalışmada günümüzde kadınların da en az erkekler kadar argo, küfür gibi az prestijli dil biçimlerini kullandığı varsayımı geliştirilmiştir. Bu varsayımı araştırmak ve kanıtlamak için iki yöntem kullanılmıştır. Öncelikle Bursa ve İstanbul'da iki yüz kadın ve erkek katılımcıya bir anket uygulanmıştır. Daha sonra ise Türk filmleri ve dizilerindeki kadın ve erkek karakterlerin konuşmaları incelenmiş ve dilbilim açısından aralarındaki cinsiyet farkı araştırılmıştır. Çalışmanın ana bölümünde, çalışmanın yöntemlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, düşük ve yüksek prestijli dil kullanımlarında yaş unsurunun etkin rol üstlendiğini göstermiştir. Hem anket çalışmasında hem de film/dizi incelemesinde düşük prestijli dil kullanım oranlarının özellikle 40 yaş altı kadın ve erkeklerde yüksek olduğu, yüksek prestijli dil kullanımının ise 40 yaş üzeri kadın ve erkeklerde yüksek olduğu görülmüştür. Uygulanan iki yöntemde de düşük ve yüksek prestijli dil kullanım oranları arasındaki fark 40 yaş üstü ve altı grupları arasında görülmüş, cinsiyet farklılığının ise dil kullanım oranlarında önemli bir ayrım yaratmadığı anlaşılmıştır. Çalışmanın sonunda, genel sonuçlar bakımından kadınların erkeklere oranla yüksek prestijli dili daha çok kullandığı saptanmıştır. Çalışmadaki bulgular yaş faktörü açısından incelendiğinde özellikle 40 yaş altı kadınların en az erkekler kadar düşük prestijli dil kullandığı ve yaş faktörü açısından bu önçalışmanın sonuçlarıyla çalışmanın başında öne sürülen varsayımın kısmen desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kadınların da en az erkekler kadar argo, küfür gibi düşük prestijli dil biçimlerini kullandığının savlandığı bu metin; konu sürekliliğinin sağlanmış olması, aynı konuda yapılmış diğer çalışmalara gönderme yapılmış olmasıyla bilimsel metin türünün içeriğine yönelik geçerlilik, güvenilirlik gibi beklentileri karşılamaktadır. Bununla birlikte çalışmanın amacı doğrultusunda kullanılan dayanakların sadece yaş ve cinsiyet faktörüne dayandırılması, sosyo-kültürel faktörler gibi başka faktörlerin gözönüne alınmaması ulaşılan sonuçların sadece bu açılardan desteklenmesini sağlamış, daha detaylı sonuçlara ulaşılmasını ise engellemiştir. Bunların dışında bu metin; bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla gönderimde bulunulan kaynakların kaynakçada belirtilmesiyle, örnek ve tabloların numaralandırılıp metne bağlanmasıyla bilimsel metin türünün izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentilerini karşılamaktadır.

HAZIRLAYAN : DERYA BAYAR

Bayyurt Y. (1999) “Kim daha nazik? Erkekler mi, kadınlar mı?” İçinde A.S.Özsoy ve Ergunvanlı Taylan (haz.) XIII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri. s. 155-167. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

Bu yazının amacı, Yasemin Bayyurt’un 1999’da yayınlanmış olan “Kim daha nazik? Erkekler mi, kadınlar mı?” başlıklı çalışmasını tanıtmak ve değerlendirmektir.

Bireyler arasında iletişimde güç ve dayanışma boyutları üzerine aynı ya da farklı statüden, yaştan veya cinsiyetten olan bireylerin kullandıkları hitap biçimleri üzerine yapılan çalışmayı (Brown and Gilman 1989) temel alarak Türkçe’de farklı ortamlardaki hitap biçimlerinin kullanımında erkek ve kadınlar arasında benzerlik veya farklılıkların olup olmadığı araştırılmaktadır. Kadın ve erkeklerin farklı ortamlardaki dil tercihlerini ortaya çıkarabilmek için yapılan ankette hitap biçimlerinin kullanımına yaş, toplumsal mesafe, cinsiyet ve sosyal sınıf gibi ölçütler açısından bakılmaktadır. Çalışmanın ana bölümünde aile ve çarşı ortamında gerçekleştirilen anketlerin sonuçlarına dayanarak, kadın ve erkeklerin dil seçimlerini etkileyen temel faktörler ortaya çıkarılmakta ve örneklerle desteklenmektedir. Daha sonra kullanılan hitap biçimleri tümcede kullanılacak adılın “sen” mi yoksa “siz” mi olacağı görüşü temel alınarak açıklanmakta ve örneklenmektedir. Bunun yanında Brown ve Gilman’ın söylediğinin aksine, bir söylem durumunda konuşmacılar arasında dayanışma çıkmasının nedenlerinin tarafların eşit olduğu anlamına gelmemekle, dayanışma taraflar arasında “güç” dengesizliği olduğunda da ortaya çıktığı belirtilmektedir. Çalışmanın sonunda yaş, statü, söylem durumu ve söylemin yer aldığı ortamın katılımcıların dil seçimlerinde önemli rol oynadığı, ankete katılan erkek ve kadınların aile ortamı içinde benzer hitap biçimlerini kullandıkları ancak çarşı ortamında kadınların erkeklere oranla daha saygın ve özenli dil kullanmayı tercih ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Türkçe’de değişik ortamlardaki hitap biçimlerinin kullanımında erkek ve kadınlar arasında benzerlik ve farklılıkların bulunduğunu ortaya koyan bu metin, konu sürekliliğinin sağlanmış olması, amaç doğrultusunda güvenilir dayanakların kullanılmasıyla ve elde edilen sonuçların bulgularla desteklenmesiyle bilimsel metin türünün içeriğe yönelik geçerlilik, güvenilirlik beklentilerini karşılamaktadır. Biçim açısından bakıldığında ise metin, bölümlendirmelerin yapılmış ve başlıkların numaralandırılmış olmasıyla, gönderimde bulunulan kaynakların, kaynakçada belirtilmesiyle, örneklerin metne bağlanmasıyla bilimsel metnin izlenebilir ve gözlenebilir olması beklentisini karşılamaktadır.